

Brita Andersdotter på Himmelsö

Ur Ösmo dödbok:

*D 20 Julii Begrofs Olofs 2nne barn
från Himmelsö som ynkel. om-
kommo i sjön då dess moder måst un-
fly för fienden Ryssen som samma
gång upbrände dess by, henne
Spolierat och afkläd, dess gode bort-
tagit*

I Ösmo församlings historia¹ beskrivs det sålunda: ”Sedan Yxlö och Herrö avbränts, satte fienden över till Himmelsö. Bonden där hade hunnit föra något av sin egendom till fastlandet, men innan han återkom, överraskade fienden hustrun, som flydde med sina två små barn och kastade sig med dem i en båt. Hon upphanns dock, ryssarna revo kläderna av kroppen på henne, och under brottningen med dem föllo barnen i vattnet och drunknade. Själv lyckades hon dock nästan naken rädda livet och komma undan, men all återstående egendom utplundrades. Huset brändes dock ej, utan fick antagligen tjäna till bostad åt någon fiende, ty enligt sägen skall denne varit lägrad å Himmelsön ett par dagar. En backe där kallas ännu Ryssbacken”².

Kvinnan som rodde undan ryssarna men uppbringades och våldtogs³ var Brita Andersdotter, Eva Lundholms mormors mormors mormor. Samtidigt dränktes hennes två små pojkar, Olof nära tre år och Anders 15 månader.

Uppenbarligen var inte hennes man Olof Olofsson och äldsta dottern Carin hemma, utan borta någonstans denna dag. Man hade säkert hört från predikstolen att ryssarna var på väg. Har Olof och Brita trott att man haft tid att föra bort egendom utan att Brita och småbarnen följt med? Ett fatalt misstag i så fall!

Dottern Carin som antagligen följt med sin styvfar till fastlandet är också Eva Lundholms anmoder, hon gifte sig sedermera med Lars Andersson på Ålö.

I boken om Ösmo sägs att Himmelsö ej brändes vilket är troligt eftersom det uppskattade värdet av de skador ryssarna förorsakat, uppgick endast till 214 daler kopparmynt⁴. Som jämförelse kan nämnas att på Yxlö brändes fem gårdar som värderades mellan 680 och 3352

¹ Axel Quist. 1930.

² Ryssarna hade order att bränna allt utom kyrkorna men skona befolkningen.

³ P1 Vetenskapens historia. Gunnar Lind efter 25 minuter. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1298478>

⁴ Riksarkivet. Nordiska kriget vol. 150

daler kmt⁵. Nåttarö värderades till 4542 daler kmt och tre gårdar på Ålö mellan 1210 och 2741 daler kmt.

Brita föddes den 13 september 1685 vid Hammersta där hennes far Anders Persson arbetade vid Hammersta Ladugård. Hennes moder var Karin Larsdotter.

Brita gifte sig 1706 med Jöns Andersson från Kängsta, de fick en dotter Carin 1707. Jöns efterträdde svärfadern vid Hammersta och senast 1713 tillträdde Jöns och Brita Himmelsö. Jöns dör emellertid i december 1713 och Brita gifter om sig ett år senare med Olof Olofsson, möjligen bördig från Muskö.

Med Olof får Brita sju barn födda mellan 1715 och 1731. Den äldsta dog tre dagar efter födseln. De två därefter är de två som drunknar. Därefter får hon en dotter 1721 och senare tre söner. Den yngste sonen, Olof, tog över gården på Himmelsö.

Brita Andersdotter dog den 5 februari 1737, 52 år gammal. Dödsorsak ej angiven.

⁵ Kopparmynt.
Håkan Elmquist
2019-07-15